

Muzeum Etnograficzne
im. Seweryna Udzieli w Krakowie

Instytucja kultury województwa małopolskiego
✉ ul. Krakowska 46, 31-066 Kraków
tel.: 012 430 60 23 fax.: 012 430 63 30
www.etnomuzeum.eu

Kraków, 23 czerwca 2015 r.

NIEOBJĘTA ZIEMIA

wystawa sztuki z kolekcji Muzeum Etnograficznego w Krakowie

Muzeum Etnograficzne w Krakowie

Ratusz, plac Wolnica 1

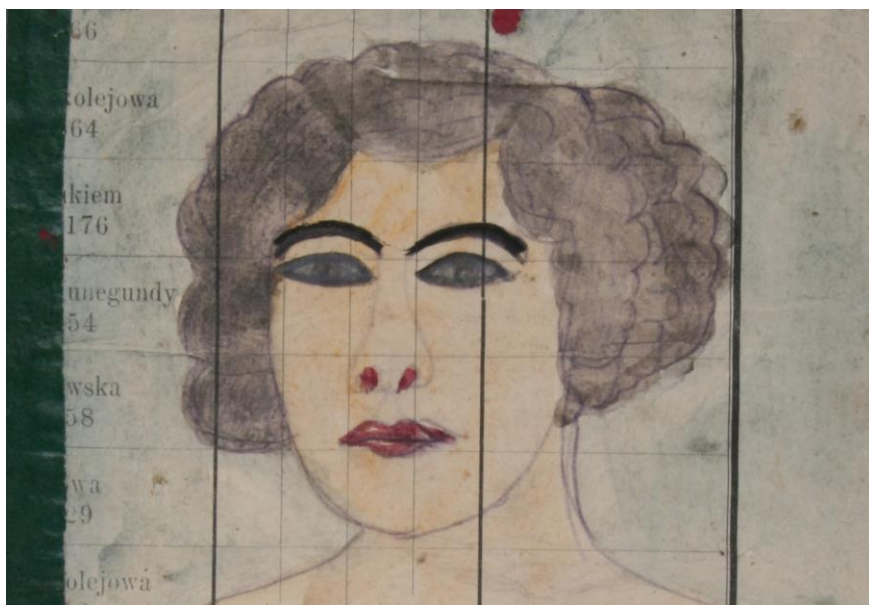
dla publiczności: od 27 czerwca 2015 r.

wernisaż: 26 czerwca 2015 r., godz. 18:00

konferencja prasowa: 26 czerwca 2015, godz. 12:00

– informacja prasowa –

Na drugim piętrze kazimierskiego Ratusza znów otwieramy wystawę sztuki – **po rocznej przerwie i w zupełnie nowej odsłonie**. To opowieść o tym, czym może być sztuka, kiedy nie bronią do niej dostępu mury akademii, granice stylu, siatki modnych pojęć.

Epifan Drowniak-Nikifor, *Portret damy* (fragment), około 1920

Zamiast porządkującego wykładu proponujemy narrację podyktowaną słowami poety. **Po wystawie prowadzą bowiem teksty Czesława Miłosza z tomu „Nieobjęta ziemia”**. To nie tyle zbiór poezji, co autorska antologia użytecznych myśli: wierszy, przekładów, notatek, sentencji – własnych i cudzych, odsyłających do siebie nawzajem, zarazem osobnych a nieprzypadkowych. Podobną, sylwiczną zasadę przyjęliśmy tworząc koncepcję wystawy. Można tu zobaczyć **trzysta**

Muzeum Etnograficzne
im. Seweryna Udzieli w Krakowie

Instytucja kultury województwa małopolskiego
☒ ul. Krakowska 46, 31-066 Kraków
tel.: 012 430 60 23 fax.: 012 430 63 30
www.etnomuzeum.eu

prac powstałych na przestrzeni kilku wieków. Pomieściliśmy je w ośmiu tematycznych obszarach. Każdy może na własną rękę spotkać się tu z wyobraźnią dawnych i współczesnych twórców.

Wielu z nich na zawsze pozostanie anonimowych. Inni, którzy zyskali uznanie kolekcjonerów i ekspertów, wciąż są zbyt słabo znani szerokiej publiczności: Epifan Drowniak – Nikifor, Maria Wnęk, Dorota Lampart, Karol Wójciak – Heródek, Renata Bujak, Katarzyna Gawłowa, Jan Wnęk, Władysław Chajec, Jędrzej Wawro, Bazyli Albiczuk, Ludwik Więcek, Władysław Luciński... Ich dzieła są metaforą zmagania z losem, ujawniają dojmujące ciśnienie ducha, otwierają na nowe sposoby przeżywania współczesności.

Maria Wnęk, *Sypanie trucizny Marii Wnęk*, 1983

Chcemy, by wystawa ta była przestrzenią budowania osobistej relacji ze sztuką. W prezentowanych dziełach widzimy nie tylko przejawy artystycznej siły wyrazu, ale także intymne świadectwa życia – tych, którzy tę sztukę tworzyli i tworzą, tych, którzy jej potrzebowali i niezmiennie potrzebują. Ilu prośb wysłuchali święci z wizerunków? Świadcami jakich wydarzeń były krzyże i kapliczki? Z jakich emocji, radości, dramatów, powstawały i wciąż powstają rzeźby, obrazy, kolaże?

→ **Muzealna kolekcja prowokuje pytania i pozwala snuć opowieści.**

O Epifanie Drowniaku-Nikiforze, który przez wiele lat przed Domem Zdrojowym w centrum Krynicy sprzedawał za grosze swoje rysunki i akwarele – dzieła tworzone w poczuciu misji, niestrudzenie, w zapamiętaniu. Tysiące obrazów powstałych na tekturkach, kartkach z zeszytu, znalezionych skrawkach papieru bezpowrotnie przepadło. Dziś jego realne i fantastyczne

Muzeum Etnograficzne
im. Seweryna Udzieli w Krakowie

Instytucja kultury województwa małopolskiego
✉ ul. Krakowska 46, 31-066 Kraków
tel.: 012 430 60 23 fax.: 012 430 63 30
www.etnomuzeum.eu

pejzaże, portrety kuracjuszy, wizerunki krynickich willi, cerkwi, kościołów i synagog, są chlubą znanych kolekcji. Także zbiorów Muzeum Etnograficznego w Krakowie, gdzie znajduje się kilkadziesiąt dzieł tego znakomitego kolorysty. Kilka z nich, niezwykle kruchych i cennych, prezentujemy na wystawie.

Stanisław Mika, *Diabelski traktor*, 1978

O mieszkańcach niewielkiego Paszyna i ich niezwykłym proboszczu, który ośmielił parafian, by spróbowali swoich sił w działalności, którą dotąd uznawali za obcą – w dziedzinie sztuki. Zaangażowanie i wrażliwość księdza Edwarda Nitki sprawiły, że w latach 70. XX wieku we wsi działało stu dwudziestu twórców, a Paszyn zasłynął w kraju i zagranicą jako ośrodek artystyczny. Na wystawie można zobaczyć prace kilku tamtejszych autorów: Stanisława Hołdy, Zenona Miczołka, Stanisława Miki, Stanisława Oleksego, Wojciecha Oleksego i Ewy Pogwizd. Dają do myślenia, jak wielki potencjał pozostaje w ukryciu, jeśli nie znajdzie uznania i promotora. Jak wiele światów wciąż pozostaje ukrytych przed naszymi oczami? Czym może zaowocować zetknięcie ze sztuką?

O kapliczce przeniesionej do muzeum wprost z pola, w którym trwała przez ponad trzysta lat, podczas gdy kolejne pokolenia zanoszące do niej swoje prośby i skargi rodziły się, dorastały i przemijały. Mieszkańcy Anielowa zgodzili się na przekazanie kapliczki Muzeum Etnograficznemu w Krakowie w trosce o zachowanie zabytku, ale tylko pod warunkiem wykonania jej wiernej kopii. Replika wrasta w lokalny pejzaż już niemal pięćdziesiąt lat. A co z oryginałem – jednym z najstarszych tego typu zabytków w Polsce? Czy po przeniesieniu do muzeum bezpowrotnie utracił swoje religijne znaczenie? Jakiego rodzaju emocje wywołuje wprowadzony w przestrzeń wystawy?

Muzeum Etnograficzne
im. Seweryna Udzieli w Krakowie

Instytucja kultury województwa małopolskiego
✉ ul. Krakowska 46, 31-066 Kraków
tel.: 012 430 60 23 fax.: 012 430 63 30
www.etnomuzeum.eu

Franciszka Dąbkowska, wycinanki *leluje* (fragment), około 1900

O potrzebie piękna, ładu i formy, która sprawia, że sztuki nie da się pomieścić w galeriach i muzeach. O nieograniczonej wyobraźni, której nie wyczerpują setki wzorów urzekających kolorami malowanek i wycinanek hipnotyzujących ażurową lekkością. O mocy wizerunków, noszących cechy świętych i śmiertelników. O próbach wyrażenia siebie, opowiedzenia świata, zatrzymania chwili, przekazania myśli. O przymusie tworzenia, który dosięga na równi: kobiety i mężczyzn, dzieci i dorosłych, biednych i bogatych, żyjących z głową w chmurach i twardo stąpających po ziemi. O tym, czym może być sztuka dla każdego z nas, o ile spróbujemy wyjść jej naprzeciw – bez uprzedzeń, skostniałych sądów, bezpiecznego dystansu.

By opowiedzieć więcej o prezentowanych autorach, obiektach i zjawiskach przygotowaliśmy **dwie wersje przewodnika: drukowaną**, zawartą w poręcznym zeszycie, i **elektroniczną** – korzystanie z niej umożliwiają dostępne na miejscu tablety. Wyboru poruszanych w przewodniku wątków dokonali autorzy wystawy. Z ich odpowiedzi można korzystać zgodnie z zaproponowanym porządkiem lub na własny sposób.

→ ***Nieobjęta ziemia* jest częścią wystawy stałej Muzeum Etnograficznego w Krakowie. Można ją zwiedzać jako fragment większej całości lub osobno – zawsze w cenie wstępu na ekspozycję w budynku Ratusza na placu Wolnica. W niedziele wstęp wolny.**

→ **4 i 5 lipca**, tydzień po otwarciu wystawy, **zapraszamy na program wydarzeń towarzyszących**. Znajdą się w nim oprowadzania i działania warsztatowe.

Muzeum Etnograficzne
im. Seweryna Udzieli w Krakowie

Instytucja kultury województwa małopolskiego
☒ ul. Krakowska 46, 31-066 Kraków
tel.: 012 430 60 23 fax.: 012 430 63 30
www.etnomuzeum.eu

→ SUPLEMENT

EPIFAN DROWNIAK-NIKIFOR (1895–1968)

Przez wiele lat siadywał na murku, rozkładał kuferek z rysunkami i akwarelami na sprzedaż – za grosze. Wyśmiewany, uważany za żebraka, pozbawiony własnego kąta, wysiedlony z powodu łemkowskiego pochodzenia, przez wiele lat żył w ubóstwie i osamotnieniu. A jednak przekonanie o potędze własnego talentu kazało mu równać się z największymi i nazywać Matejką. Irytował ludzi wysokim mniemaniem o sobie, nieprzystosowaniem, nieporadnością życiową, niewyraźną mową.

W poczuciu misji nieustrudzenie tworzył tysiące obrazów: na tekturkach, kartkach z zeszytu, znalezionych skrawkach papieru. Wiele z nich bezpowrotnie przepadło. Dziś jego prace są na tyle cenne, że po świecie krąży wiele podróbek. Był znakomitym kolorystą. Tworzył pejzaże, realne i fantastyczne, portrety kuracjuszy, wizerunki krynickich willi, cerkwi, kościołów, synagog. Udoskonalał rzeczywistość, przybliżał ją do własnego idealnego świata, w którym umieszczał się w jednym rzędzie ze świętymi. Takim chciał być widziany – w czarnym odzieniu artysty malarza, niekiedy z kasetką farb lub pędzlem.

Na twórczość Nikifora zwrócono uwagę już w latach 30. XX wieku, ale dopiero w latach 50. uznanie dla jego talentu zaczęło się przekładać na poprawę warunków życia. Jego prace pokazywano w galeriach Paryża, Brukseli, Amsterdamu, Tel Awiwu, Wiednia. Doczekał się też samodzielnej wystawy w warszawskiej Zachęcie w 1967 roku, na rok przed śmiercią.

PASZYN

Nie byłoby ośrodka sztuki w Paszynie, gdyby nie ksiądz Edward Nitka. Kiedy w 1957 roku został proboszczem wsi nieopodal Nowego Sącza, nikt nie mógł się spodziewać, jak bardzo zmieni życie jej mieszkańców z trudem gospodarujących na nieurodzajnych glebach. Ksiądz Nitka przywiózł z sobą do Paszyna kilka starych rzeźb i obrazów, którymi udekorował plebanię. Pierwszym, który poddał się ich urokowi był Wojciech Oleksy, głuchoniemy brat kościelnego. Zainspirowany, sam zaczął rzeźbić, a swoje prace ofiarowywał proboszczowi. Ksiądz nie tylko z radością przyjmował te prezenty, ale eksponował je w kościele. Ten gest ośmielił innych paszynian, by spróbowali swoich sił w działalności, którą dotąd uznawali za obcą – w dziedzinie sztuki.

Entuzjazm związany z odkrywaniem nowych umiejętności miał także bardziej przyziemny wymiar: na sztuce można było zarobić. Dzięki staraniom księdza Nitki, który stał się artystycznym promotorem swoich parafian, rzeźby twórców z Paszyna znajdowały nabywców, trafiały na ogólnopolskie konkursy (gdzie niejednokrotnie zdobywały nagrody).

W latach 70. XX wieku w niewielkim Paszynie działało już stu dwudziestu twórców. Ośrodek stał się znany w kraju i zagranicą. Ks. Nitka, nieustrudzenie wspierający parafian, zgromadził na plebanii kilkaset ich dzieł. W 1994 roku powstało w tym miejscu Muzeum Parafialne Sztuki Ludowej.

Muzeum Etnograficzne
im. Seweryna Udzieli w Krakowie

Instytucja kultury województwa małopolskiego
✉ ul. Krakowska 46, 31-066 Kraków
tel.: 012 430 60 23 fax.: 012 430 63 30
www.etnomuzeum.eu

Kapliczka z Anielowa, 1650

KAPLICZKA Z ANIELOWA

Na frontowej ścianie kapliczki znajduje się fragment pieśni: „Święty Jezu, święty i mocny, święty a nieśmiertelny, zmiłuj się nad nami”. Jest także data: „Dnia 1 maja 1650”, która wskazuje, że mamy do czynienia z jednym z najstarszych tego typu zabytków w Polsce.

Do 1968 roku kapliczka stała na polu Jana Papierkowskiego w Anielowie. Wykonana z grubego sosnowego pnia przez stulecia wrastała w ziemię. Pierwotnie miała zapewne ponad trzy metry wysokości, jednak co jakiś czas trzeba było ją skracać, usuwając niszczące kawałki drewna. W ten sposób figura Chrystusa Frasobliwego w królewskiej koronie coraz bardziej zbliżała się do wysokości wzroku mieszkańców okolicy, podczas gdy kolejne ich pokolenia rodziły się, dorastały i przemijały.

Kapliczka trwała, stając się częścią lokalnego pejzażu, lecz nie oszczędzały jej deszcze i śniegi, mróz, wiatr i czas. W trosce o zachowanie niezwykłego zabytku mieszkańcy Anielowa zgodzili się na przekazanie kapliczki Muzeum Etnograficznemu w Krakowie, pod warunkiem wykonania jej wiernej kopii. W dwa miesiące po przewiezieniu oryginalnej kapliczki do Krakowa, na dawne miejsce wróciła replika. Trwa w lokalnym pejzażu już niemal pięćdziesiąt lat.

Muzeum Etnograficzne
im. Seweryna Udzieli w Krakowie

Instytucja kultury województwa małopolskiego
✉ ul. Krakowska 46, 31-066 Kraków
tel.: 012 430 60 23 fax.: 012 430 63 30
www.etnomuzeum.eu

Muzeum Etnograficzne w Krakowie dziękuje Anthony'emu Miłoszowi za zgodę na wykorzystanie utworów Czesława Miłosza. Agnieszce Kosińskiej dziękujemy za pomoc w uzyskaniu tej zgody.

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
Projekt zrealizowano dzięki wsparciu Województwa Małopolskiego.

Kontakt dla dziennikarzy:

Katarzyna Piszczkiewicz / piszczkiewicz@etnomuzeum.eu /
+48 (12) 430 63 42 (w. 35)
608 697 667

Materiały prasowe, w tym fotografie do pobrania:

<http://etnomuzeum.eu/Pressroom.html>

Patronat medialny:

Krakow POST / Local-Life / e-krakow